DOMSTOLENS DOM

15. september 1998 *

I de forenede sager C-279/96, C-280/96 og C-281/96,

angående anmodninger, som Tribunale di Genova (Italien) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i de for nævnte ret verserende sager,

Ansaldo Energia SpA

mod

Amministrazione delle Finanze dello Stato,

Amministrazione delle Finanze dello Stato

mod

Marine Insurance Consultants Srl,

* Processprog: italiensk.

GMB Srl m.fl.

mod

Amministrazione delle Finanze dello Stato,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af de fællesskabsretlige bestemmelser om tilbagesøgning af fejlagtigt erlagte beløb,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G. C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene H. Ragnemalm, M. Wathelet og R. Schintgen samt dommerne G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet (refererende dommer), L. Sevón og K. M. Ioannou,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Ansaldo Energia SpA ved advokaterne Maria Costanza, Milano, og Paolo Centore, Genova

— Marine Insurance Consultants Srl ved advokaterne Kristian Kielland og Valentino Bassetto, Genova

— GMB Srl m.fl. ved advokaterne Giuseppe Conte og Giuseppe Giacomini, Genova

— den italienske regering ved afdelingschef, professor Umberto Leanza, Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, bistået af statens advokat, Ivo M. Braguglia

— den franske regering ved kontorchef Catherine de Salins og ekspeditionssekretær Gautier Mignot, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede

— Det Forenede Kongeriges regering ved Stephanie Ridley, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, bistået af barrister Nicholas Paines

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Enrico Traversa, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 3. februar 1998 er afgivet mundtlige indlæg af Ansaldo Energia SpA, af Marine Insurance Consultants Srl, af GMB Srl m.fl., af den italienske regering, af den franske regering og af Det Forenede Kongeriges regering samt af Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 26. marts 1998,

afsagt følgende

Dom

1 Ved tre enslydende kendelser af 27. juni 1996 og 19. juli 1996, indgået til Domstolen den 21. august 1996, har Tribunale di Genova i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af de fællesskabsretlige bestemmelser om tilbagesøgning af fejlagtigt erlagte beløb.

2 Spørgsmålene er blevet rejst under sager mellem på den ene side de italienske skatte- og afgiftsmyndigheder og på den anden Ansaldo Energia SpA (herefter »Ansaldo Energia«), Marine Insurance Consultants Srl (herefter »Marine Insurance Consultants«) samt GMB Srl og elleve andre aktie- og anpartsselskaber (herefter »GMB m.fl.«). Sagerne vedrører gebyret for registrering af selskaber i selskabsregistret (»tassa di concessione governativa«, herefter »gebyret«).

3 Gebyret blev indført ved dekret nr. 641 af 26. oktober 1972 fra republikkens præsident (GURI nr. 292 af 11.11.1972, supplement nr. 3, herefter »dekret nr. 641/72«). For så vidt som gebyret opkræves ved registrering af selskabers stiftelsesdokument i registret, er det blevet ændret flere gange, både med hensyn til beløbsstørrelse og til, hvor hyppigt det opkræves.

4 Gebyret blev således først væsentligt forhøjet ved lovdekret nr. 853 af 19. december 1984 (GURI nr. 347 af 19.12.1984), omdannet til lov ved lov nr. 17 af 17. februar 1985 (GURI nr. 41 a af 17.2.1985). Heri var det også fastsat, at gebyret ikke alene skulle erlægges ved registreringen af et selskabs stiftelsesdokument i registret, men

også hvert år den 30. juni. Gebyret blev på ny ændret i 1988 og 1989. I 1989 udgjorde det således 12 mio. ITL for aktieselskaber og kommanditaktieselskaber, 3,5 mio. ITL for anpartsselskaber og 500 000 ITL for andre selskaber.

5 I dom af 20. april 1993, forenede sager C-71/91 og C-178/91, Ponente Carni og Cispadana Costruzioni (Sml. I, s. 1915, herefter »Ponente Carni-dommen«), som vedrørte gebyret, fastslog Domstolen, at artikel 10 i Rådets direktiv 69/335/EØF af 17. juli 1969 om kapitaltilførselsafgifter (EFT 1969 II, s. 405) skal fortolkes således, at den — medmindre andet følger af undtagelsesbestemmelserne i artikel 12 — er til hinder for opkrævning af et årligt gebyr for registrering af kapitalselskaber, uanset om afgiftsprovenuet medgår til finansiering af den forvaltningsgren, der forestår førelsen af det register, som selskaberne registreres i. Domstolen fastslog endvidere, at artikel 12 i direktiv 69/335 skal fortolkes således, at afgifter, der har karakter af vederlag, jf. artiklens stk. 1, litra e), kan være beløb, der opkræves som modydelse for lovpåbudte dispositioner i almenhedens interesse, som f.eks. registrering af kapitalselskaber. Beløbenes størrelse, der kan variere efter selskabsformen, skal beregnes på grundlag af de med dispositionen forbundne omkostninger, der skønsmæssigt vil kunne fastsættes til et bestemt beløb.

6 Som følge af ovennævnte dom blev gebyret i henhold til lovdekret nr. 331 af 30. august 1993 (GURI nr. 203 af 30.8.1993), omdannet til lov ved lov nr. 427 af 29. oktober 1993 (GURI nr. 255 af 29.10.1993), nedsat til 500 000 ITL for alle selskaber, ligesom det ikke længere blev opkrævet hvert år.

7 Det fremgår af forelæggelseskendelserne, at Ansaldo Energia og GMB m.fl. har anlagt sag ved Tribunale di Genova med påstand om, at skattemyndighederne tilpligtes at tilbagebetale de beløb, med renter efter loven, som selskaberne indtil 1992 havde betalt i form af det årlige gebyr. I heroverfor nedlagde skatte- og afgiftsmyndighederne påstand om, at en afgørelse afsagt af rettens præsident, hvorved det pålagdes myndighederne at imødekomme et lignende krav fra Marine Insurance Consultants, blev tilbagekaldt eller ophævet.

8 Skatte- og afgiftsmyndighederne anførte, at det pågældende gebyr er en afgift, der har karakter af vederlag, og at det derfor er foreneligt med direktiv 69/335. Myndighederne påberåbte sig subsidiært artikel 13 i dekret nr. 641/72, hvori det hedder: »En afgiftspligtig kan kræve tilbagebetalt afgifter mv., der er betalt med urette, inden for en frist på tre år regnet fra betalingsdagen, idet der ellers indtræder præklusion ...« Myndighederne gjorde endvidere gældende, at der i henhold til artikel 3 i lovdekret nr. 307/94 af 25. marts 1994 (GURI nr. 119 af 24.5.1994), omdannet til lov ved lov nr. 457 af 22. juli 1994 (GURI nr. 171 af 23.7.1994, herefter »dekret nr. 307/94«), skal anvendes en rentesats på 3% for hvert afsluttet halvår, således som det gælder for alle tilbagebetalingsforpligtelser, som påhviler staten. Den nævnte bestemmelse har følgende ordlyd: »Med virkning fra datoen for nærværende dekrets ikrafttræden bemyndiges finansministeren til ved bekendtgørelse at fastsætte bestemmelser om, hvilke rentesatser der skal anvendes på tilgodehavende og skyldige statslige afgifter mv., under hensyntagen til udviklingen på penge- og kapitalmarkedet. Bestemmelserne i artikel 13 i lovdekret nr. 557 af 30. december 1993, som ændret og omdannet til lov nr. 133 af 26. februar 1994, forbliver uændrede«.

9 Tribunale di Genova bemærkede i de tre forelæggelseskendelser, at det klart fremgår af Ponente Carni-dommen, at gebyret er uforeneligt med artikel 10 og 12 i direktiv 69/335. Retten tilføjede, at Corte Suprema di cassazione i dom nr. 3458 af 23. februar 1996 har bekræftet, at gebyret ikke er en afgift, der har karakter af vederlag som omhandlet i direktivets artikel 12. I dommen fastslog Corte Suprema di cassazione også, at et krav om tilbagebetaling af gebyret er omfattet af artikel 13 i dekret nr. 641/72.

10 Tribunale di Genova var imidlertid i tvivl om, hvorvidt de nævnte nærmere regler om tilbagebetaling er forenelige med Domstolens praksis vedrørende krav om tilbagebetaling af afgifter, der er opkrævet i strid med fællesskabsretten, navnlig dom af 25. juli 1991 (sag C-208/90, Emmott, Sml. I, s. 4269).

11 Retten rejste endvidere det spørgsmål, om det er foreneligt med fællesskabsretten, når det i nationale bestemmelser er fastsat, at der med hensyn til tilbagebetalingsforpligtelser, der påhviler staten, anvendes en rentesats på 3% pr. halvår med virkning fra sagens anlæg, selv om myndigheden anerkendes at have været i god tro.

Retten bemærkede nærmere, at i henhold til bestemmelserne i codice civile om tilbagesøgning af beløb erlagt i urigtig formening om skyld udgør rentesatsen 10% p.a., idet der beregnes renter fra den dag, hvor kravet fremsættes, såfremt den, der har modtaget betalingen, var i god tro.

12 Tribunale di Genova udsatte herefter sagen og har forelagt Domstolen følgende to præjudicielle spørgsmål:

»1) Er det foreneligt med fællesskabsretten, at en national retsforskrift indeholder bestemmelse om en frist for anlæggelse af sag med henblik på hævdelse af en fællesskabsretlig rettighed, og fristen begynder at løbe fra et tidspunkt, der ligger forud for den korrekte og fuldstændige gennemførelse i national ret af det direktiv, hvori rettigheden fastslås?

2) Er det foreneligt med fællesskabsretten, at en bestemmelse om de nærmere regler om tilbagebetaling til et retssubjekt, hvis rettigheder anerkendes at være krænket, og som får tilbagebetalt de krævede beløb, indeholder andre og mindre gunstige regler med hensyn til fastsættelsen af beløbet end dem, der gælder med hensyn til tilbagebetalingskrav mellem private, og reglerne i det væsentlige fastsættes i en retsakt fra den samme statslige myndighed, som i kraft af sin egen manglende opfyldelse af forpligtelser har forårsaget, at rettigheden er blevet krænket?«

Det første spørgsmål

13 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om fællesskabsretten er til hinder for, at en medlemsstat afskærer tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter, der er opkrævet i strid med et direktiv, under henvisning til en national, præklusiv frist, der regnes fra det tidspunkt, hvor de pågældende afgifter blev betalt, selv om direktivet på det pågældende tidspunkt endnu ikke var blevet korrekt gennemført i national ret.

14 I modsætning til, hvad de sagsøgende selskaber har anført, må spørgsmålet ifølge de tre regeringer, der har indgivet indlæg, besvares benægtende. De har nærmere anført, at en medlemsstat kan fastsætte en national, præklusiv frist som den i hovedsagerne omtvistede, såfremt fristen gælder uden forskel for sager, der støttes på national ret, og sager, der støttes på fællesskabsretten, og fristen ikke i praksis gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til Fællesskabets retsorden (jf. domme af 16.12.1976, sag 33/76, Rewe, Sml. s. 1989, og sag 45/76, Comet, Sml. s. 2043). Ifølge disse regeringer må dommen i Emmott-sagen ses i sammenhæng med de helt særlige omstændigheder i den pågældende sag, hvilket Domstolen i øvrigt har bekræftet i dom af 27. oktober 1993 (sag C-338/91, Steenhorst-Neerings, Sml. I, s. 5475) og af 6. december 1994 (sag C-410/92, Johnson, Sml. I, s. 5483).

15 Kommissionen anførte i første omgang, at dommene i Steenhorst-Neerings- og Johnson-sagerne vedrørte klager over sociale ydelser, der med urette var blevet nægtet, og at de pågældende domme derfor ikke var relevante for den foreliggende sag. Kommissionen fandt således, at dommen i Emmott-sagen måtte finde anvendelse på tilbagebetalingskrav vedrørende gebyrer, der er opkrævet i strid med fællesskabsretten, dog således, at den medlemsstat, der har begået overtrædelsen, ikke må drage fordel heraf. I retsmødet ville Kommissionen imidlertid ikke fastholde dette synspunkt, idet den indrømmede, at det var blevet underkendt ved dom af 2. december 1997 (sag C-188/95, Fantask m.fl., Sml. I, s. 6783).

16 Det fremgår af Domstolens faste praksis, at når der ikke er udstedt fællesskabsbestemmelser på området, tilkommer det hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden at udpege de kompetente retter og fastsætte de processuelle regler for sagsanlæg til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som fællesskabsretten medfører for borgerne. Disse regler må dog ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret, og de må heller ikke i praksis gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til Fællesskabets retsorden (jf. bl.a. dommen i Rewe-sagen, præmis 5, i Comet-sagen, præmis 13 og 16, og senest dom af 14.12.1995, sag C-312/93, Peterbroek, Sml. I, s. 4599, præmis 12).

17 Domstolen har således fastslået, at det er foreneligt med fællesskabsretten, at der af retssikkerhedshensyn fastsættes rimelige, præklusive søgsmålsfrister til beskyttelse af både den afgiftspligtige og den pågældende myndighed (jf. dommen i Rewe-sagen, præmis 5, og i Comet-sagen, præmis 17 og 18; jf. også dom af 27.3.1980, sag 61/79, Denkavit italiana, Sml. s. 1205, præmis 23, af 10.7.1997, sag C-261/95, Palmisani, Sml. I, s. 4025, præmis 28, og af 17.7.1997, sag C-90/94, Haahr Petroleum, Sml. I, s. 4085, præmis 48).

18 Som Domstolen har fastslået i domme af dags dato (sag C-231/96, Edis, præmis 44, og sag C-260/96, Spac, Sml. I, s. 4951 og s. 4997, præmis 27), er fællesskabsretten principielt ikke til hinder for, at en medlemsstat afskærer tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter, der er opkrævet i strid med fællesskabsretten, under henvisning til en national, præklusiv frist på tre år.

19 Ganske vist har Domstolen i dommen i Emmott-sagen, præmis 23, fastslået, at indtil et direktiv er korrekt gennemført, kan den medlemsstat, som undlader dette, ikke påberåbe sig, at en sag, som en borger har anlagt imod den med det formål at beskytte rettigheder, som dette direktiv giver ham, er anlagt for sent, og at en søgsmålsfrist efter national ret først kan begynde at løbe fra dette tidspunkt.

20 Som Domstolen bekræftede i Johnson-sagen, præmis 26, fremgår det imidlertid af dommen i Steenhorst-Neerings-sagen, at afgørelsen i Emmott-sagen var begrundet i de særlige omstændigheder i denne, idet en afvisning af sagsøgerens krav ville være ensbetydende med, at hun var fuldstændig afskåret fra at påberåbe sig sin ret til ligebehandling efter et EF-direktiv (jf. også dommen i sagen Haahr Petroleum, præmis 52, og dom af 17.7.1997, forenede sager C-114/95 og C-115/95, Texaco og Olieselskabet Danmark, Sml. I, s. 4263, præmis 48).

21 I dommen i sagen Fantask m.fl. fastslog Domstolen således, at fællesskabsretten ikke forbyder en medlemsstat, som ikke har gennemført direktiv 69/335 korrekt, at afskære tilbagebetalingskrav vedrørende gebyrer, der er opkrævet i strid med

direktivet, under henvisning til en national forældelsesfrist på fem år, der regnes fra det tidspunkt, hvor de pågældende gebyrer kunne kræves betalt (jf. også dommen i Edis-sagen, præmis 47, og i Spac-sagen, præmis 30).

22 Ud fra det i sagen oplyste og den mundtlige forhandling findes de italienske myndigheders adfærd, sammenholdt med, at den omtvistede frist har været gældende, i de foreliggende sager ikke — som det var tilfældet i Emmott-sagen — at have medført, at de sagsøgende selskaber har været fuldstændig afskåret fra at gøre deres rettigheder gældende ved de nationale domstole.

23 Det første spørgsmål må herefter bevares med, at under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende er fællesskabsretten ikke til hinder for, at en medlemsstat afskærer tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter, der er opkrævet i strid med et direktiv, under henvisning til en national, præklusiv frist, der regnes fra det tidspunkt, hvor de pågældende afgifter blev betalt, selv om direktivet på det pågældende tidspunkt endnu ikke var blevet korrekt gennemført i national ret.

Det andet spørgsmål

24 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om fællesskabsretten i tilfælde af tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter, der er opkrævet i strid med fællesskabsretten, er til hinder for, at der beregnes renter efter mindre gunstige regler end dem, som i almindelighed gælder med hensyn til krav om tilbagebetaling af beløb, der er erlagt i urigtig formening om skyld, og som oven i købet er fastsat af den nationale myndighed, der har forårsaget den pågældende tilsidesættelse.

25 De sagsøgende selskaber og Kommissionen har med henvisning til dom af 9. marts 1978 (sag 106/77, Simmenthal, Sml. s. 629) gjort gældende, at en medlemsstat ikke

må vedtage en fiskal bestemmelse, der er uforenelig med fællesskabsretten, og at en sådan bestemmelse og den hertil svarende fiskale forpligtelse må betragtes som ikke bestående. Under sådanne omstændigheder er fællesskabsretten til hinder for, at der i de konkrete sager i stedet for den almindelige tiårige forældelsesfrist anvendes en præklusiv frist som den, der gælder i italiensk ret, og som forudsætter, at staten har en beføjelse til at opkræve afgifter, og at den har et afgiftskrav. Af de samme grunde skal der beregnes renter efter de regler i den italienske codice civile, der gælder med hensyn til krav om tilbagesøgning af beløb, der er erlagt i urigtig formening om skyld.

26 Heroverfor har de tre regeringer, der har indgivet indlæg, anført, at en medlemsstat på det skatte- og afgiftsmæssige område kan fastsætte særlige regler om beregning af renter, der er forskellige fra de almindelige regler, såfremt de pågældende regler finder anvendelse uden forskel på tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter, der er opkrævet i strid med fællesskabsretten og i strid med national ret. Den franske regering og Det Forenede Kongeriges regering har tilføjet, at den omstændighed, at det er den nationale myndighed, der må tillægges ansvaret for den af medlemsstaten begåede tilsidesættelse af fællesskabsretten, der har kompetence til at fastsætte rentesatsen, er uden betydning i denne henseende. Den italienske regering har påpeget, at denne del af spørgsmålet er irrelevant, idet den kompetente minister ikke har benyttet sig af muligheden for at fastsætte den pågældende rentesats ved bekendtgørelse, og at rentesatsen fortsat er fastsat ved lov.

27 Som bemærket i nærværende doms præmis 16 er forholdet det, at når der ikke er udstedt fællesskabsbestemmelser på området, tilkommer det hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden at udpege de kompetente retter og fastsætte de processuelle regler for sagsanlæg til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som fællesskabsretten medfører for borgerne. Disse regler må dog ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret (ækvivalensprincippet), og de må heller ikke i praksis gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til Fællesskabets retsorden (effektivitetsprincippet).

28 Domstolen har således fastslået, at i mangel af fællesskabsretlige bestemmelser vedrørende tilbagebetaling af afgifter, der er opkrævet med urette i henhold til EF-forordninger, der er erklæret ugyldige, påhviler det de nationale myndigheder at afgøre alle spørgsmål, som vedrører tilbagebetalingen, herunder rentebetaling, idet myndighederne herved skal anvende deres nationale regler om rentesatsen og det tidspunkt, hvorfra renteberegning skal ske (jf. dom af 12.6.1980, sag 130/79, Express Dairy Foods, Sml. s. 1887, præmis 16 og 17; jf. også dom af 21.5.1976, sag 26/74, Roquette mod Kommissionen, Sml. s. 677, præmis 11 og 12).

29 Endvidere bemærkes, at Domstolen i to domme afsagt dags dato (dommen i Edis-sagen, præmis 36, og i Spac-sagen, præmis 20) har fastslået, at en national bestemmelse om tilbagebetaling er i overensstemmelse med ækvivalensprincippet, såfremt den finder anvendelse uden forskel på søgsmål, der vedrører tilsidesættelse af fællesskabsretten, og søgsmål, der vedrører tilsidesættelse af national ret, og der er tale om afgifter eller gebyrer af samme art. Dette princip kan derimod ikke fortolkes således, at en medlemsstat er forpligtet til at udvide den gunstigste nationale ordning om tilbagebetaling til at omfatte alle tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter eller gebyrer, der er opkrævet i strid med fællesskabsretten.

30 Heraf følger, at fællesskabsretten ikke er til hinder for, at der i en medlemsstats lovgivning om renter er fastsat mindre gunstige beregningsregler med hensyn til krav om tilbagebetaling af afgifter, der er opkrævet med urette, end med hensyn til tilbagebetalingskrav mellem private, forudsat at de pågældende regler finder anvendelse uden forskel på krav, der støttes på national ret, og krav, der støttes på fællesskabsretten. I de konkrete sager fremgår det ikke af ordlyden af den omtvistede regel, at den kun omfatter sidstnævnte form for søgsmål.

31 Med det andet spørgsmål har den forelæggende ret endvidere ønsket oplyst, hvilken betydning det kan have for ovennævnte fortolkning, at de nærmere regler om renteberegning er blevet fastsat af den nationale myndighed, der har forårsaget den tilsidesættelse af fællesskabsretten, som tilbagebetalingskravene er fremsat på grundlag af.

32 Den forelæggende ret har herved henvist til artikel 3 i lovdekret nr. 307/94, hvorved finansministeren bemyndiges til ved bekendtgørelse at fastsætte de rentesatser, der skal finde anvendelse på tilgodehavende og skyldige statslige afgifter, under hensyntagen til udviklingen på penge- og kapitalmarkedet.

33 Hertil bemærkes, at i henhold til fast retspraksis har Domstolen ikke kompetence til at besvare et spørgsmål fra den forelæggende ret, når de præjudicielle spørgsmål, som er forelagt Domstolen, ikke vedrører en fortolkning af fællesskabsretten, der fremstår som objektivt nødvendig for løsningen af tvisten i hovedsagen (jf. kendelse af 26.1.1990, sag C-286/88, Falciola, Sml. I, s. 191, præmis 9 og 10, og af 16.5.1994, sag C-428/93, Monin Automobiles, Sml. I, s. 1707, præmis 15 og 16).

34 Det fremgår af forelæggelseskendelsen og af den italienske regerings og Kommissionens indlæg, at finansministeren endnu ikke har gjort brug af den mulighed, der er hjemmel til i artikel 3 i lovdekret nr. 307/94. Som den italienske regering og Kommissionen har understreget, er den gældende rentesats således fortsat den, der er fastsat i lovdekret nr. 557 af 30. december 1993 (GURI nr. 305 af 30.12.1993), der er omdannet til lov, og som der udtrykkeligt henvises til i artikel 3 i lovdekret nr. 307/94.

35 Denne del af det andet spørgsmål fra den forelæggende ret findes herefter at vedrøre et hypotetisk problem, som det er ufornødent at tage stilling til.

36 Det andet spørgsmål skal herefter besvares med, at fællesskabsretten i tilfælde af tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter, der er opkrævet i strid med fællesskabsretten, ikke er til hinder for, at der beregnes renter efter mindre gunstige regler end dem, som i almindelighed gælder med hensyn til krav mellem private om tilbagebetaling af beløb, der er erlagt i urigtig formening om skyld, forudsat at de pågældende regler finder anvendelse uden forskel på søgsmål vedrørende de nævnte afgifter, der støttes på fællesskabsretten, og dem, der støttes på national ret.

Sagsomkostningerne

37 De udgifter, der er afholdt af den italienske regering, den franske regering og Det Forenede Kongeriges regering samt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Tribunale di Genova ved kendelser af den 27. juni 1996 og 19. juli 1996, for ret:

1) Under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende er fællesskabsretten ikke til hinder for, at en medlemsstat afskærer tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter, der er opkrævet i strid med et direktiv, under henvisning til en national, præklusiv frist, der regnes fra det tidspunkt, hvor de pågældende afgifter blev betalt, selv om direktivet på det pågældende tidspunkt endnu ikke var blevet korrekt gennemført i national ret.

2) Fællesskabsretten er i tilfælde af tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter, der er opkrævet i strid med fællesskabsretten, ikke til hinder for, at der beregnes renter efter mindre gunstige regler end dem, som i almindelighed gælder med hensyn til krav mellem private om tilbagebetaling af beløb, der er erlagt i urigtig formening om skyld, forudsat at de pågældende regler finder

anvendelse uden forskel på søgsmål vedrørende de nævnte afgifter, der støttes på fællesskabsretten, og dem, der støttes på national ret.

Rodríguez Iglesias Ragnemalm Wathelet

Schintgen Mancini Moitinho de Almeida

Kapteyn Edward Puissochet

Sevón Ioannou

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 15. september 1998.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær Præsident